

мною! како нареку день тот и воспишу, в онже толико погибѣ государей и великих храбрых удалцов, и ни еденъ же возвратис — вси равно умроша и едину чашу смертную пиша!“ і т. и.

Ось і все, що можна занотувати оригінальнїшого в тих уривкїв лїтописи, що подав д. Халанский. У всякїм разї маємо ще одну перерїбку початкової лїтописи, в якої коли не історія, то може історія лїтератури може дещо скористати.

В. Доманицький.

Marek Gazdawa — Obszar dawnego powiatu Kamińskiego (Wisła, 1902, s. 196—209).

Се вже не перша робота автора на сїм полі — в старім Ateneum-і була його статейка про Берестейську землю. Не легко порозуміти призначеннє, для яких друкують сї наскрізь ділетантські статї досить поважні польські видавництва. Зроблені вони компілятивно, на підставі чужих праць, головно Любавського, Вольфа, ріжних гербовників, енциклопедій, отже не приносять нового матеріалу нїякого; зроблені ненауково, так що на зроблений автором звід матеріалу досліднику спуститись не можна; не мають вони й нїякої принади для ширшої публіки, бо написані сухо, нудно, схематично.

М. Грушевський.

М. Ясинській — Счисленіє суточного времени въ Западной Россіи и въ Польшѣ въ XVI—XVII вв. (Чтенія въ истор. обществѣ Нестора т. XVI, IV, с. 24—39).

Розвідка проф. Ясинського на підставі джерелового матеріалу усталає той факт, що в в. кн. Литовськїм і Польщі в XVI—XVII вв. числили час на 24 години в ряду, і рахунок починав ся в вечера. Факт сей нічого особливого по собі не представляє, бо-ж звісна річ, що сей спосіб числення був широко звістний в середній Европі, Італії спеціально (в полудневій Італії він додержав ся здаєть ся до наших часів), і відти, разом з „дзегарами“ перейшов до Польщі й Литви. Тим часом проф. Ясинський приберає такий тон, мов би се була якась новина (див. вступ на с. 24—7), а хоч в примітці на с. 35 заприцітив, що „в того не виходить, мов би рахуваннє часу від 1 до 24 годин без перерви був прикметою виключно в кн. Литовського і кор. Польського. Звістно, що подібний рахунок був і в Папській державі“ — але виглядає воно так, як би „звістно“ стало се авторови по написанню статї. Як би воно було звістне перед написаннем, то мабуть на вовсім иньші сторони в сій справі звернув би автор увагу (на дороги, якими перейшло се численнє, і т. д.). Але довідавши ся про се ex post, він обмежив ся сею приміткою і не змінив навіть тексту на тій самій ст. 35, де й читаємо, що „найцікавійше в сих відомостях (про Литву

і Польщу), що рахунок годин вів ся від 1 до 24". А се в дійсности в порушених автором питаннях може найменше цікаве.

На таку-ж замітку ex post виглядає примітка на с. 38, де автор, уживши собі „промови Меляшка“ совсім серіозно до побутової ілюстрації, в нотці додає, що проф. Сумцов признає його за памфлет. Як такого, його розумієть ся, не можна уживати, як ужив його автор в текстї.

Поставлені в титулі статі слова „і в Польщі“ не відповідають тим бідним відомостям, які автор дає про Польщу — очевидно, він не задав собі труда походити по польським матеріалі, инакше міг би зібрати матеріал без порівнання богатший. Ліпше було обмежити ся в. кн. Литовським, для котрого автор зібрав матеріал далеко стараннійше, навіть з невиданих актів.

М. Грушевський.

Археографическій Сборникъ документовъ относящихся къ исторіи сѣверо-западной Руси, издаваемый при управленіи виленскаго учебнаго округа, т. XII, Вильна, 1900, ст. XLVII+230.

Дванайцятий том „Археографическаго Сборника документовъ, относящихся къ исторіи Сѣверо-западной Руси“ містить в собі цінні памятки, що дотикають виключно історії василиянського уніятського ордена провінції св. Трійці конгрегації Литовської.

Звісна річ, що творцями уніятського василиянського ордена на Руси були Йосафат Кунцевич та Йосиф (перед тим Іван) Рутський — в спілці з єзуїтами. За їх почином утворили василияни з усіх майже монастирів Литовського князівства 1617 р. одну провінцію, чи там конгрегацію „імени св. Трійці“. Звісна теж річ, що 1739 р. повсталала нова василиянська уніятська провінція під назвою „Коронна конгрегація Пресв. Діви Марії“, на яку зложили ся василиянські монастирі полудневих воєвідств давньої Польщі. Стало ся се відповідно до постанов замойського синоду з 1720 р., коли то формально приступили до унії вже й дієцезії: перемишльська, львівська та луцька, що до кінця XVII столітя були ще православними. Кілька літ опісля злучили ся обі провінції: давня „литовська“ (від 1617 р.) і нова „коронна“ в одну, з одним протоархимандритом на чолі, вибираним на переміну раз в литовської провінції, другий — з коронної. Стало ся се з волі папи Бенедикта XIV на генеральній капітулі в Дубні 1743 р., на якій президував папський нунцій Ласкаріс та митрополит Атаназій Шептицький. Булею з дня 2 мая 1744 р. апробував папа усі постанови згаданої дубенської капітули.

Як сказано — памятки опубліковані в XII томі „Археографическаго Сборника“ дотикають виключно історії конгрегації Ді-